

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ - ΣΧΟΛΗ ΚΑΛΩΝ ΤΕΧΝΩΝ
ΤΜΗΜΑ ΘΕΑΤΡΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΣΠΟΥΔΩΝ
Δραματική Τέχνη και Παραστατικές Τέχνες στην Εκπαίδευση και στη δια βίου μάθηση

Χαρά Τζακώστα

**συνέντευξη με
την**

Αννίτα Κορδατζή- Πρασά

**Διαδρομές
στην
Ιστορία**

Βόλος 30 Δεκεμβρίου 2015

Υπεύθυνη καθηγήτρια Άλκηστis Κοντογιάννη

Περιεχόμενα

1. Βιογραφικό.....	σελ. 3
2. Ερευνητικό-Συγγραφικό έργο.....	σελ. 4
3. Περίληψη _Λέξεις-Κλειδιά.....	σελ. 6
4. Συνέντευξη.....	σελ. 7
5. Εκτίμηση – Αξιολόγηση.....	σελ.22
6. Βιβλιογραφία.....	σελ.24

Βιογραφικό

Η Κα Αννίτα Κορδατζή – Πρασσά γεννήθηκε στο Ναύπλιο το 1962. Σπούδασε Ιστορία και Αρχαιολογία στο Πανεπιστήμιο Αθηνών, απ' όπου έλαβε και το διδακτορικό της δίπλωμα στη Νεότερη Ελληνική Ιστορία με «Άριστα». Είναι Προϊσταμένη στα Γενικά Αρχεία του Κράτους Ν. Μαγνησίας (στο Βόλο) και στο παρελθόν δίδαξε στο Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας και στο ΠΕΚ Θεσσαλίας τα γνωστικά αντικείμενα «Νεοελληνική Ιστορία» και «Διδακτική της Ιστορίας».

Έχει συμμετάσχει σε πολλά επιστημονικά Συνέδρια στην Ελλάδα και το εξωτερικό και άρθρα της έχουν δημοσιευτεί σε επιστημονικά περιοδικά. Υπήρξε τακτική συνεργάτης του περιοδικού «Ε-Ιστορικά» (2001-2005) της εφημερίδας *Ελευθεροτυπία* και ανήκει στη συγγραφική ομάδα του συλλογικού έργου *Ιστορία των Ελλήνων* των εκδόσεων «Δομή» (2006). Έχει επίσης συνεργαστεί με τις εφημερίδες *Έθνος*, *Νέα* και *Ελεύθερος Τύπος* και την εκπομπή *Μηχανή του Χρόνου* της ΕΡΤ. Έχει τακτική συνεργασία με το ραδιόφωνο της ΕΡΑ Θεσσαλίας για εκπομπές ιστορικού περιεχομένου.

Το 1997 συμμετείχε στην Επιστημονική Επιτροπή του Ελληνορωσικού Επιστημονικού Συνεδρίου: «Ιωάννης Καποδίστριας: 170 χρόνια μετά, 1827-1997» που διοργανώθηκε στο Ναύπλιο από τη Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Αργολίδας και τη Ρωσική Πρεσβεία στην Αθήνα και επιμελήθηκε τα Πρακτικά του. Το 2001-2004 είχε την επιστημονική ευθύνη ευρωπαϊκού ερευνητικού προγράμματος, σε συνεργασία με το Ερευνητικό Κέντρο του Κόπερ της Σλοβενίας, για τον Ιωάννη Καποδίστρια, που εγκρίθηκε και χρηματοδοτήθηκε από τη Γενική Γραμματεία Έρευνας και Τεχνολογίας. Έχει διατελέσει μέλος του ΔΣ του Κέντρου Ιστορίας του Δήμου Βόλου και είναι μέλος πολλών επιστημονικών σωματείων, στα διοικητικά συμβούλια των οποίων συμμετείχε κατά καιρούς.

Ερευνητικό- συγγραφικό έργο

Η κυρία Κορδατζή- Πρασά είναι πολυγραφότατη. Τα επιστημονικά και συγγραφικά της ενδιαφέροντα περιλαμβάνουν την Ιστορία της Εκπαίδευσης, τη Διδακτική της Ιστορίας, τον Νεοελληνικό Διαφωτισμό, τον Φιλελληνισμό, τις αγωνίστριες του 1821, τις απαρχές της ίδρυσης του νεοελληνικού κράτους, τη διαμόρφωση της νεοελληνικής συνείδησης, τη νεότερη θεσσαλική ιστορία, την έκδοση και σχολιασμό αρχειακών πηγών, τη διαχείριση της Πολιτισμικής Κληρονομιάς. Μέχρι σήμερα έχουν εκδοθεί τα εξής βιβλία.

1. *Η εκπαίδευση στις Κυκλάδες κατά την καποδιστριακή περίοδο (1828-1832)*, Διδακτορική διατριβή στο Τμήμα Ιστορίας και Αρχαιολογίας του Πανεπιστημίου Αθηνών, 1997, σ. 400.
2. *Ιωάννης Καποδίστριας, ο αναγεννώμενος Φοίνιξ (1776-1831)*, Αθήνα (εκδ. «Δωδώνη») 1998, σ. 216, ISBN: 960-248-965-0.
3. *Ο Φιλελληνισμός και η Επανάσταση του 1821*, Αθήνα (εκδ. «Δημιουργία») 1999, σ. 48.
4. *Ανδρέας Μιαούλης. Από την υπόδουλη ως την ελεύθερη Ελλάδα (1769-1835)* [από κοινού με την Κων.Αδαμοπούλου-Παύλου], Αθήνα (Εστία) 2003, σ. 770, ISBN: 960-05-1075-X.
5. *Οι «Φιλότεχνοι Βόλου»*, Βόλος (εκδ. «ΓΑΚ - Αρχεία Ν. Μαγνησίας») 2004, σ. 196, ISBN: 960-86325-1-X.
6. *Ανδρέας Μιαούλης* [σε συνεργασία με την Κων.Αδαμοπούλου], Αθήνα, έκδ. εφημερίδας «Τα Νέα» στη σειρά: *Οι Ιδρυτές της Νεότερης Ελλάδας*, 2010, σ. 159, ISBN: 978-960-469-724-3.
7. *Οι Αγωνίστριες του '21. Μπουμπουλίνα, Μαυρογένους, Καΐρη, Βισβίζη*, Αθήνα, εκδ. «Περσκόπιο» 2010, σ. 106, ISBN: 978-960-9408-70-7.
8. *Το Πρώτο Ορεινό Σανατόριο, ένας αγώνας, πολλές ζωές* [από κοινού με τον Κ.Ι. Γουργουλιάνη], Βόλος-Λάρισα, έκδ. Γενικά Αρχεία του Κράτους-Αρχεία Ν. Μαγνησίας και Πνευμονολογική Κλινική Πανεπιστημίου Θεσσαλίας, 2013, σ. 240, ISBN: 978-960-93-5558-2.
9. «*Φίλτατε κ. Νικόλαε Ι. Γιαννόπουλε, Εις Αλμυρόν*». *Ανέκδοτη αλληλογραφία (1890-1912)*, Βόλος (εκδ. «ΓΑΚ - Αρχεία Ν. Μαγνησίας») 2014, σ. 240, ISBN: 978-960-86325-2-3.

Επίσης, από το 2011 ασχολείται με το ιστορικό ντοκιμαντέρ, αξιοποιώντας αρχειακό υλικό των Γενικών Αρχείων του Κράτους Ν. Μαγνησίας. Συγκεκριμένα έχει γράψει τα σενάρια για τα εξής ντοκιμαντέρ:

1. Ο Εξαγωγικός Οίκος Παπαθανασίου (Αγριάς Πηλίου), Βόλος 2011 (διάρκειας 16'). (<http://gak.mag.sch.gr/library/>)

και (<http://www.youtube.com/watch?v=YTdW9Ftmzgw>)

2. Η βολιώτικη ποτοποιία Ψιώτα, Βόλος 2012 (διάρκειας 23΄)

(<http://gak.mag.sch.gr/library/>)

και (<http://www.youtube.com/watch?v=ssktnSyIDW0>)

3. Η βολιώτικη βιομηχανία ζυμαρικών «Σκαρίμβας-Ντεβέτα», Βόλος 2013 (διάρκειας 41΄).

(<http://gak.mag.sch.gr/library/>)και

και (<http://www.youtube.com/watch?v=V-E3XgllXK0>).

4. Μια μέρα στο σανατόριο του γιατρού Καραμάνη στα Χάνια του Πηλίου, Βόλος 2014 (διάρκειας 38΄).

(<http://gak.mag.sch.gr/library/>)

και (<https://www.youtube.com/watch?v=hltCqolSsPc>).

Τέλος, έχει δημοσιεύσει πολλά άρθρα σε επιστημονικά περιοδικά.

Περίληψη

Κατά την συνέντευξη με την κυρία Αννίτα Κορδατζή - Πρασσά, είχα την ευκαιρία να πάρω πληροφορίες για την πορεία της από το Ναύπλιο έως τον Βόλο, την επαγγελματική της σταδιοδρομία από την Εκπαίδευση στα ΓΑΚ και κυρίως για το βαθύ της ενδιαφέρον για την Νεοελληνική Ιστορία, το οποίο την οδήγησε στην συγγραφή ενός σημαντικού αριθμού βιβλίων και επιστημονικών άρθρων. Ειδικότερα, η περίοδος της επανάστασης του 1821, έχει δώσει την θεματολογία για μεγάλο αριθμό βιβλίων της. Επίσης, έγινε φανερό η αφοσίωση της στο έργο των ΓΑΚ, το οποίο η κυρία Πρασσά αντιλαμβάνεται ως άμεσα συνδεδεμένο με την τοπική κοινωνία. Έτσι, προωθεί την μεγαλύτερη δυνατή εξωστρέφεια της υπηρεσίας της και τις στενότερες δυνατές σχέσεις με την εκπαίδευση και άλλους τοπικούς φορείς.

Λέξεις-Κλειδιά

Γενικά Αρχεία Κράτους, Ηρωίδες '21, Καποδίστριας, Μιαούλης, Ναύπλιο, νεοελληνική Ιστορία, σανατόριο Καραμάνη, Υψηλάντης, Φιλέλληνες,

Η συνέντευξη

Κα Πρασσά, ας πάρουμε τα πράγματα από την αρχή, πού έχετε γεννηθεί και πού πραγματοποιήσατε τις βασικές σπουδές σας;

Γεννήθηκα στο Ναύπλιο το 1962, τη χρονολογία τη λέω και δεν την κρύβω. Συνήθως στα βιογραφικά οι γυναίκες δεν την αναφέρουν σε αντίθεση με τους άνδρες, αν και τελευταία κι αυτοί έχουν αρχίσει να την αποκρύπτουν. Αν θυμάστε, στην «Ιστορία του Ελληνικού Έθνους» της Εκδοτικής Αθηνών, για όλους τους άνδρες ξέρουμε πότε γεννήθηκαν, για τις γυναίκες όχι. Ο λόγος που εγώ θέλω να ξέρω την ηλικία ενός συγγραφέα ή ενός επιστήμονα, δεν είναι η ανθρώπινη περιέργεια αλλά η επιστημονική, δηλαδή θέλω να ξέρω το ιστορικό πλαίσιο και τις συνθήκες μέσα στο οποίο έχει κάποιος ενηλικιωθεί και ωριμάσει. Τι ακούσματα είχε, τι μουσική άκουγε, τι ρούχα φορούσε. Η εποχή σηματοδοτεί, «γράφει» πάνω μας.

Το 1979 τελείωσα το Λύκειο Θηλέων στο Ναύπλιο. Πέρασα την ίδια χρονιά στη Φιλοσοφική Σχολή Αθηνών, στο Ιστορικό-Αρχαιολογικό Τμήμα, που ήταν η πρώτη μου επιλογή.

Με τι ασχοληθήκατε αφού τελειώσατε το πανεπιστήμιο;

Από το 1985 έως το 1989 εργάστηκα ως αναπληρώτρια καθηγήτρια στη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση στην Αθήνα (λάτρευα τότε την Αθήνα) στο Γυμνάσιο Αποδήμων Ελληνοπαίδων στη Βαρυμπόμπη Αττικής. Ιδρύθηκαν αυτά τα σχολεία, τότε, ως σχολεία υποδοχής προσαρμογής των παλιννοστούντων ελληνοπαίδων από τις αγγλόφωνες χώρες, προκειμένου να μάθουν την ελληνική γλώσσα και να προσαρμοστούν στο ελληνικό περιβάλλον. Το 1989 διορίστηκα μόνιμα στο νομό Καρδίτσας και μάλιστα στο δυσπρόσιτο Γυμνάσιο Βραγκιανών. Το 1990 ζητούσαν φιλόλογους στα Γενικά Αρχεία του Κράτους (ΓΑΚ). Πήγα με απόσπαση στα ΓΑΚ Μαγνησίας, λόγω γάμου, όπου και εγκαταστάθηκα μόνιμα. Τότε ξεκινούσα και το διδακτορικό μου. Από το 1994 ανέλαβα και τη διεύθυνση της υπηρεσίας αυτής.

Το 1991 ο νόμος για τα ΓΑΚ μας έδινε το δικαίωμα να κάνουμε μετατάξεις (σε όσους είχανε υπηρετήσει τρία χρόνια) και το αποφάσισα γιατί μου φάνηκε πολύ ενδιαφέρον. Το 1993 γεννήθηκαν και τα παιδιά μου, στο Βόλο φυσικά. Από 'κει κι ύστερα έχω επενδύσει στο Βόλο. Και το Ναύπλιο μου αρέσει, τα καλοκαιριά κατεβαίνω πάντα στο Ναύπλιο, αλλά επένδυσα στο Βόλο. Θες δεν θες αγαπάς τον τόπο που ζεις, πόσο μάλλον όταν εργάζεσαι σε μια υπηρεσία σαν τη δική μου. Συγκεντρώνεις αρχεία που φωτίζουν τις πτυχές της ιστορίας του, τα μελετάς, οπότε δεν μπορείς να μην τον αγαπήσεις. Γράφω κιόλας. Έχω ασχοληθεί και με την ιστορία του Βόλου αρκετά. Όταν ζεις σ' έναν τόπο δεν γίνεται να μην τον αγαπήσεις, ο τόπος δεν είναι απρόσωπος, είναι οι άνθρωποι που τον κάνουν και δίνουν το στίγμα τους. Δικτυώνεσαι με συλλόγους, ανθρώπους. Όλες αυτές οι δράσεις σε βοηθάνε να ριζώσεις, να θεμελιώσεις, να κτίσεις εκεί.

Μπορείτε να μας μιλήσετε για τα Γενικά Αρχεία του Κράτους;

Τα Γενικά Αρχεία του Κράτους είναι μια δημόσια υπηρεσία του Υπουργείου Παιδείας που διαχειρίζεται την αρχειακή πολιτιστική κληρονομιά της Ελλάδας. Είναι 63 υπηρεσίες σ' όλη την Ελλάδα: η κεντρική υπηρεσία στην Αθήνα (Π. Ψυχικό), 47 περιφερειακές στην έδρα κάθε νομού και 15 τοπικά αρχεία σε πόλεις που έχουν ιστορική κληρονομιά.

Τα ΓΑΚ δεν ήταν οργανωμένα όπως τώρα και ξεκινήσαμε από το μηδέν, ακόμη και από τα να παραγγείλουμε τη σφραγίδα της υπηρεσίας. Το 1991 έγινε ο νόμος για τα ΓΑΚ, ο οποίος έθεσε το θεσμικό πλαίσιο λειτουργίας τους και τα μετέτρεψε σε αυτοτελή δημόσια υπηρεσία. Καταβάλαμε μεγάλη προσπάθεια να δικτυωθούμε στην τοπική κοινωνία και να μας γνωρίσουν οι δημόσιες υπηρεσίες και οι πολίτες, ώστε να μας καταθέτουν τα αρχεία τους. Τους δημόσιους φορείς τους υποχρεώνει ο νόμος να δίνουν τα αρχεία τους, αλλά τους ιδιωτικούς, συλλόγους, επιχειρήσεις, φυσικά πρόσωπα, που έχουν κάποια σημαντικά αρχεία στην κατοχή τους, προσπαθούμε να τους πείσουμε για να τα δώσουν σ' εμάς. Δε σου δίνει εύκολα το αρχείο του κάποιος, δεν το βγάζει από το συρτάρι να το καταθέσει σε δημόσια υπηρεσία. Υπήρχε και υπάρχει απέναντι στο δημόσιο μια καχυποψία. Το θεωρούν απρόσωπο, κρατικό. Δεν το εμπιστεύεται κάποιος εύκολα. Για να στήσουμε τα ΓΑΚ και να κτίσουμε κλίμα εμπιστοσύνης με την τοπική κοινωνία, -και δεν είναι θέμα μετριοφροσύνης, δεν εκφράζω μόνο τον εαυτό μου, αλλά και όλους τους συναδέλφους πανελλαδικά- χρειάστηκε πολλή δουλειά.

Στην Αθήνα όμως, όπως π.χ. στη Γεννάδειο Βιβλιοθήκη, στο Μουσείο Μπενάκη, στο Ε.Λ.Ι.Α. (Ελληνικό Λογοτεχνικό και Ιστορικό Αρχείο), που είναι brand names -ας μου επιτραπεί η έκφραση-, λειτουργεί αλλιώς. Όταν αφήσει κάποιος εκεί το αρχείο του, αυτό αποκτά ένα prestige. Εκεί αφήσανε τα αρχεία τους ο Βάρναλης, ο Σεφέρης. Βέβαια αυτοί οι φορείς έχουν μεγάλη παράδοση, ενώ εμείς ξεκινήσαμε πρόσφατα.

Επειδή παράλληλα είμαι πρόεδρος των Εργαζομένων στα ΓΑΚ, θα ήθελα να πω πέντε πράγματα για αυτά. Το να μπορέσει να σ' εμπιστευτεί ο ντόπιος και να αφήσει το αρχείο του είναι μεγάλο πράγμα. Ακόμη και σήμερα έρχονται κάποιοι, μετά από 25 χρόνια πια, για να φέρουν ένα βιβλίο από την προσωπική τους βιβλιοθήκη. Χθες ήλθε ένας φίλος των ΓΑΚ για τα χρόνια πολλά και μας δώρισε το βιβλίο του Γιάννη Καιροφύλα για τα μεγάλα τζάκια της Αθήνας, καθώς και το βιβλίο του Παναγιώτη Κανελλόπουλου «Γεννήθηκα το 1402», βιβλία που δεν τα βρίσκεις εύκολα σε βιβλιοθήκες ή άλλες αρχειακές υπηρεσίες. Παράλληλα έχουμε και ιδιωτικά αρχεία. Νομίζω πως στα ΓΑΚ κρινόμαστε πιο πολύ από τα ιδιωτικά αρχεία που διαθέτουμε, παρά από τα δημόσια, γιατί για το δημόσιο είναι υποχρεωτικό να μας παραδώσουν τα αρχεία τους, ενώ στην περίπτωση του ιδιωτικού αρχείου, που ο κάτοχός του έχει τη δυνατότητα να το καταθέσει και σε άλλο φορέα, επιλέγει συνειδητά εμάς. Είναι δηλαδή θέμα εμπιστοσύνης και γι' αυτό εμείς προσπαθούμε να χτίζουμε προσωπικές σχέσεις με τους ιδιώτες, ώστε να μας παραδίδουν τα αρχεία τους. Πιστεύω πως τα ΓΑΚ δεν είναι αποθήκη αρχείων, είναι ένας χώρος πνευματικός, ένας χώρος φύλαξης και ανάδειξης της πολιτιστικής μας κληρονομιάς, της αρχειακής πολιτιστικής κληρονομιάς.

Εδώ στο Αναγνωστήριο, κάθε χρόνο, κόβουμε την πίτα μας και καλούμε πολλούς φίλους, οι οποίοι έρχονται με χαρά και το περιμένουν.

Η εργασία σας στο χώρο της εκπαίδευσης σας λείπει;

Μου άρεσε πάντα η εκπαίδευση και πραγματικά μου λείπει. Το κενό αυτό όμως το καλύπτω με τα εκπαιδευτικά προγράμματα που υλοποιώ εδώ. Επέλεξα τα ΓΑΚ λόγω των ερευνητικών μου ενδιαφερόντων. Παρόλο που όσοι μεταταχθήκαμε στα ΓΑΚ χάσαμε οικονομικά, δηλαδή το επίδομα βιβλιοθήκης και το επίδομα εξωδιδακτικής απασχόλησης που παλαιότερα (προ μνημονίου) έπαιρναν οι εκπαιδευτικοί, αλλά παράλληλα και τις διακοπές των εκπαιδευτικών, η επιλογή να δουλέψω στα Αρχεία του Κράτους ήταν συνειδητή απόφαση. Με γεμίζει η υπηρεσία, είναι η δεύτερη ζωή μου εδώ στα ΓΑΚ. Επίσης νιώθω ευτυχής γιατί ανήκω σε μια γενιά που επέλεγε τι επάγγελμα θέλει να κάνει, ενώ σήμερα δεν είναι έτσι, οι νέοι εργάζονται σε ό, τι τους τύχει. Τότε είχαμε δυνατότητα επιλογής, αλλά αυτό ήταν και ένα ρίσκο συγχρόνως, γιατί όταν αποφασίζεις τόσο νέος για το μελλοντικό σου επάγγελμα, δεν είναι απαραίτητα σίγουρο ότι θα θέλεις να το κάνεις σ' όλη σου τη ζωή. Μπορεί στην πορεία για διάφορους λόγους να αλλάξεις κατεύθυνση, όπως έκανα εγώ.

Τα ΓΑΚ είναι ανοιχτά στην κοινωνία;

Κάνουμε πολλές δράσεις: εκθέσεις, διαλέξεις, συνέδρια, παρουσιάσεις βιβλίων, σεμινάρια, δημοσιεύσεις, συνδιοργάνωση εκδηλώσεων με άλλους φορείς και φυσικά εκπαιδευτικά προγράμματα. Ιδιαίτερα με τον εκπαιδευτικό κόσμο έχουμε αναπτύξει στενή συνεργασία, άλλωστε ανήκουμε και στο ίδιο υπουργείο. Κάθε Σεπτέμβριο ενημερώνουμε τους διευθυντές των σχολείων για τις εκπαιδευτικές μας δράσεις, αλλά και για τα αρχεία τους.

Και πώς επικοινωνείτε μαζί τους;

Σήμερα, με ηλεκτρονικό ταχυδρομείο. Παλιά που δεν είχαμε υπολογιστές, με το ταχυδρομείο και θυμάμαι γράφαμε ακόμη και τις προσκλήσεις με το χέρι μία-μία. Στην αρχή της σχολικής χρονιάς ενημερώνουμε τους διευθυντές των σχολείων ότι μπορούν να παραδώσουν σε μας το παλαιό και ανενεργό αρχείο του σχολείου τους και ότι εμείς εδώ θα το αξιοποιήσουμε με διάφορους τρόπους. Παράλληλα, όπως σας είπα και πριν, τους ενημερώνουμε και για τα εκπαιδευτικά προγράμματα που υλοποιούμε εδώ στο φιλόξενο Αναγνωστήριό μας. Οπότε σιγά σιγά, γινόμαστε περισσότερο γνωστοί στους εκπαιδευτικούς. Υπάρχει ακόμη πολλή δουλειά να γίνει, προκειμένου να γίνουμε ευρύτερα γνωστοί.

Και με το Πανεπιστήμιο επίσης καλλιεργούμε πολύ καλή συνεργασία, γιατί έχουμε ένα Πανεπιστήμιο πολύ δυνατό. Στο Βόλο έχει Τμήμα Ιστορίας, Αρχαιολογίας και Κοινωνικής Ανθρωπολογίας, Παιδαγωγικά Τμήματα, Τμήμα Οικονομικών Επιστημών και Πολυτεχνική Σχολή. Εκτός από τη συνδιοργάνωση κοινών εκδηλώσεων, πολλοί φοιτητές κάνουν σε μας πρακτική άσκηση.

Στο πλαίσιο της εξωστρέφειας που μας διακρίνει, συνεργαζόμαστε και με τα πολιτισμικά σωματεία, κάνουμε από κοινού εκδηλώσεις. Λίγο - λίγο, δηλαδή, αρχίζει ο κόσμος να μας γνωρίζει. Μετά μας επισκέπτονται ερευνητές που κάνουν μια έρευνα ιστορική, ένα διδακτορικό, ένα μεταπτυχιακό, γράφουν ένα

βιβλίο, ένα άρθρο και βρίσκουν εδώ πολύτιμο αρχειακό υλικό. Επίσης, εκτός από τους ερευνητές έρχονται πολίτες που χρειάζονται αντίγραφα από τα συμβολαιογραφικά, δικαστικά και εκπαιδευτικά μας αρχεία. Π.χ. μια βεβαίωση του πτυχίου του, ένα αντίγραφο απολυτηρίου, συμβολαίου, δικαστικής απόφασης. Έτσι ανοιγόμαστε στην κοινωνία. Δεν μπορώ να πω, βέβαια, πως μας ξέρουν κι οι πέτρες. Έχουμε όμως αποκτήσει έναν μεγάλο πυρήνα ανθρώπων που είναι φίλοι, σαν ένας άτυπος σύλλογος, άτυπος κύκλος «Φίλων των ΓΑΚ Μαγνησίας», που μπορούν να έρθουν στις εκδηλώσεις μας, αυτοί είναι 150-200 άνθρωποι.

Η συνεργασία με τους τοπικούς φορείς και η συνδιοργάνωση εκδηλώσεων βοηθά ώστε αυτός ο κύκλος που έχει κτιστεί λίγο - λίγο. Επίσης, διοργανώνουμε εκπαιδευτικά προγράμματα για σχολεία, για συγκεκριμένα τμήματα τάξεων. Και οι μαθητές μπορούν να έρθουν με τον καθηγητή τους ή και μόνοι τους για να βρουν υλικό.

Τα ΓΑΚ αξιοποιούν τις Νέες Τεχνολογίες;

Η επιστήμη της αρχειονομίας είναι μια επιστήμη που εξελίσσεται διαρκώς, δεν είναι στατική, πρέπει να προσαρμοζόμαστε στις Νέες Τεχνολογίες. Έχουμε λογισμικά προγράμματα, στα οποία, καταρχήν, καταχωρίζουμε τα αρχεία μας. Επίσης, ο τρόπος που οργανώνουμε τη δουλειά μας απαιτεί να παρακολουθούμε τις Ν.Τ.. Ψηφιοποιούμε αρχειακό υλικό και το αναρτούμε στο Ιντερνέτ είτε στο ειδικό πρόγραμμα των ΓΑΚ, που ονομάζεται @ρχειομνήμων, είτε σε ευρωπαϊκά προγράμματα, όπως είναι η Ευρωπαϊκή Πύλη Αρχείων, που συμμετέχουν τα Κρατικά Αρχεία της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ή η Europeana (Ευρωπαϊκή Ψηφιακή Βιβλιοθήκη), στην οποία συμμετέχουν και Αρχεία και Μουσεία και Βιβλιοθήκες και Αρχαιολογικοί φορείς κ.ά. Πλέον ο παγκόσμιος ιστός μας δίνει πάρα πολλές ευκαιρίες και δυνατότητες, οπότε τα αρχεία τα παρακολουθούν εξ αποστάσεως πολλοί χρήστες, χωρίς να χρειάζεται να εισέλθουν στα Αναγνωστήριά μας, όπως οι παραδοσιακοί ερευνητές μας. Μπορούν από το σπίτι τους να δουν αρχειακό υλικό, να το μελετήσουν και να το εκτυπώσουν. Μολονότι η αρχειονομία χρησιμοποιεί τις Νέες Τεχνολογίες, δεν είναι επιστήμη της πληροφορικής, αλλά τη θεωρώ ανθρωπιστική επιστήμη, γιατί ασχολείται με όσα έχουν δημιουργήσει οι άνθρωποι και μέσα από τα αρχεία αποτυπώνεται η ανθρώπινη δραστηριότητα, τα ίχνη των ανθρώπων του παρελθόντος. Τα αρχεία αποτελούν τεκμηριωτικό υλικό για όσα έχουν δημιουργήσει οι άνθρωποι. Η δραστηριότητα μιας υπηρεσίας, ενός συλλόγου, μιας επιχείρησης, ενός φυσικού προσώπου αποτυπώνεται στο αρχείο τους και τεκμηριώνεται από αυτό.

Παρουσιάζει μεγάλο ενδιαφέρον η δουλειά σας!

Ναι, και μας δίνει δυνατότητες να κάνουμε πολλά πράγματα. Ο καθένας μας, ανάλογα με το μεράκι που έχει, μπορεί να κάνει εκδηλώσεις, μπορεί να κάνει εκδόσεις, όπως αυτές που έχουμε κάνει εμείς εδώ, εκθέσεις αρχειακού υλικού, να κάνει ψηφιοποίηση αρχειακού υλικού, να κάνει εκπαιδευτικά προγράμματα, ακόμη και μια παρουσίαση βιβλίου. Δηλαδή μπορείς να κάνεις ό, τι θέλεις σχετικά βέβαια με τον πολιτισμό του τόπου μας, αρκεί να το αγαπάς.

Τα ΓΑΚ Μαγνησίας πόσο προσωπικό απασχολούν;

Είμαστε πέντε μόνιμοι και έχουμε και τρεις αποσπασμένους εκπαιδευτικούς. Σύνολο οκτώ.

Είναι όλοι οι εργαζόμενοι εκπαιδευτικοί;

Επειδή ανήκουμε κι εμείς στο Υπουργείο Παιδείας γι αυτό και είναι πιο εύκολο να αποσπαστούν εκπαιδευτικοί. Παλιά, μέχρι το 1985, ήμασταν στο Υπουργείο Πολιτισμού. Τότε η Μελίνα Μερκούρη, επειδή το Υπουργείο Πολιτισμού δεν άντεχε οικονομικά το κόστος των ΓΑΚ, συνεννοήθηκε με τον τότε Υπουργό Παιδείας, τον Τρίτση και μας μετέφεραν στο Παιδείας. Παράλληλα έτσι βοηθήθηκε και το θέμα των αποσπάσεων. Είναι πιο εύκολες οι αποσπάσεις γιατί γίνονται από τον ίδιο υπουργό και από έναν φορέα σ' έναν άλλο του ίδιου υπουργείου.

Είμαστε αυτοτελής δημόσια υπηρεσία που υπάγεται απευθείας στον Υπουργό Παιδείας. Έχουμε αυτοτέλεια οικονομική και διοικητική. Εδώ ήρθα το 1990 και από το 1994 έγινα προϊσταμένη.

Να πάμε λίγο πίσω; Τι αναμνήσεις έχετε από τα παιδικά σας χρόνια στο Ναύπλιο;

Τις καλύτερες. Αρβανιτιά τα καλοκαίρια και στα γύρω χωριά, στο Βιβάρι κ.α. Είναι πολύ ωραία πόλη το Ναύπλιο. Είναι μια πόλη που μπορεί να ζήσει κάποιος εύκολα, άνετα, έχει πολύ ωραίο κόσμο, έχει ποιότητα. Θεωρώ πως έχει αστικό κόσμο, με αστικά χαρακτηριστικά. Είναι μια πόλη που σέβεται την πολιτιστική της κληρονομιά και δεν είναι τυχαίο ότι στο Ναύπλιο η αντιπαροχή δεν έχει αφήσει τέτοια άσχημα, όπως σε άλλες πόλεις, γιατί το 1949, όταν η Ελλάδα έβγαινε από τον εμφύλιο, το Ναύπλιο κηρυσσόταν ιστορική πόλη και έτσι όλο αυτό το παλιό Ναύπλιο, τα παλιά κτήρια, έπρεπε να μείνουν ίδια ή αν έπρεπε να γκρεμιστούν, έπρεπε εξωτερικά να διατηρήσουν την παλιά όψη. Επίσης, τα σπίτια είναι μέχρι δύο ορόφους, δεν μπορεί να χτίσει κάποιος παραπάνω, ακόμη και τα ξενοδοχεία μέχρι τέσσερις ορόφους. Εδώ στο Βόλο, μέχρι το 1955 που είχαμε τους καταστροφικούς σεισμούς, ο Βόλος ήταν το μικρό Παρίσι. Όπως είναι αυτό το δικό μας κτήριο στα ΓΑΚ, ήταν όλος ο Βόλος, και όταν οι σεισμοί κατέστρεψαν όλη την πόλη, μετά, με την αντιπαροχή, δυστυχώς, έγιναν όλες αυτές οι πολυκατοικίες, η συνεχόμενη δόμηση και δεν βρίσκεις λίγο πάρκο, λίγο κήπο, το ένα κτήριο είναι πάνω στο άλλο. Αντίθετα, το Ναύπλιο είναι μια πόλη που σέβεται το παρελθόν της και οι Ναυπλιείς είναι πολύ περήφανοι για την πόλη τους. Το Ναύπλιο αρχιτεκτονικά έχει τρία στυλ: το τούρκικο, το βενετσιάνικο και το νεοελληνικό στην παλιά πόλη, αλλά και η καινούρια δεν είναι άχαρη. Όταν μπαίνουμε στην πόλη, από το Άργος ή από τη Ν. Κίο, οι νέες πολυκατοικίες που βλέπουμε είναι ωραίες, ενώ στο Βόλο δεν μου αρέσει καθόλου η εικόνα της συνεχόμενης δόμησης, της μιας οικοδομής δίπλα στην άλλη. Παρόλα αυτά, ο Βόλος έχει αυτή την ωραία ρυμοτομία, όπου όλοι οι δρόμοι είτε είναι κάθετοι είτε παράλληλοι στην παραλία και στο Πήλιο και δεν χάνεσαι ποτέ. Την παλιά του αρχιτεκτονική δεν την έχει κρατήσει και αυτό βέβαια είναι κρίμα. Τουλάχιστον να κρατήσουμε τα αρχεία, την πολιτιστική κληρονομιά. Αυτό μου το έχει αφήσει το Ναύπλιο, το σεβασμό δηλαδή στο

παρελθόν και στην παράδοση του τόπου, τη διατήρηση της πολιτιστικής του κληρονομιάς. Αυτό είναι που κουβαλάω από τη γενέθλια πόλη μου ασυνείδητα. Μεγαλώνοντας σε μια πόλη με τέτοια ιστορία και κουλτούρα, αυτό πέρασε στο DNA μου και το έχω πάρει μαζί μου.

Δηλαδή το γεγονός ότι το Ναύπλιο έχει διατηρήσει την ιστορική του μορφή;

Ναι, και αυτό αρέσει και στις κόρες μου. Έχει και ωραία καφέ. Είναι μια αρχοντική πόλη το Ναύπλιο. Όταν με ρωτούν από πού είμαι, απαντώ πως είμαι πρωτευουσιάννα, από το Ναύπλιο, και αστειεύομαι. Συχνά βρίσκομαι σε διχασμό. Όταν είμαι Βόλο, λέω «εμείς οι Ναυπλιώτες» και όταν είμαι στο Ναύπλιο «εμείς στο Βόλο».

Κατά πόσο η γενέτειρά σας και τα βιώματά σας επηρέασαν το ενδιαφέρον σας να ασχοληθείτε με τη μελέτη της Ιστορίας;

Μου άρεσε η ιστορία, όπως και η αρχαιολογία. Μάλιστα ως φοιτήτρια είχα πάει ένα καλοκαίρι και για ανασκαφές στη Σαντορίνη, αλλά παράλληλα μου άρεσαν πολύ τα φιλολογικά μαθήματα. Η ιστορία όμως πιο πολύ. Μπορείς να καταλαβαίνεις καλύτερα το σήμερα, αλλά και τον άνθρωπο γιατί η ιστορία ως ανθρωπιστική επιστήμη μελετά τις δραστηριότητες του ανθρώπου. Σε βάζει σε μια κατάσταση να σκέπτεσαι για τα κίνητρα του ανθρώπου κι αυτό μου έχει αφήσει ένα κουσούρι. Δηλαδή, όταν γνωρίζω κάποιους ανθρώπους, ενδόμυχα, επειδή μου αρέσει να εξετάζω τα κίνητρα των άλλων, δηλαδή να διαβάζω σε δεύτερο επίπεδο, πάντα διερωτώμαι γιατί το έκανε αυτό, γιατί το είπε αυτό ή γιατί μου κάνει αυτή τη χάρη, θέλει κάτι; Δεν ξέρω αν είναι καλό ή κακό, αλλά η επιστήμη μου μού το έχει αφήσει αυτό. Επίσης, ακόμη και μια αρνητική συμπεριφορά προσπαθώ να την ερμηνεύσω, δηλαδή γιατί το έκανε αυτό κι αν είχε άλλες επιλογές. Προσπαθώ πάντα να βρω απάντηση στο γιατί και να το δικαιολογήσω. Αυτό είναι νομίζω το κατάλοιπο που μου άφησε η μελέτη της Ιστορίας.

Το Ναύπλιο, βεβαίως, έχει πολύ ιστορική μνήμη, αν σκεφτούμε την επανάσταση του 1821 και τον Καποδίστρια.

Είχα μια καθηγήτρια στο Πανεπιστήμιο, την Ελένη Κούκκου (έχει φύγει τώρα από τη ζωή), που μας έκανε φροντιστήριο Παλαιογραφίας, δηλαδή μαθαίναμε να διαβάζουμε παλαιά έγγραφα του 18^{ου} και 19^{ου} αιώνα, χειρόγραφα βέβαια που έχουν μεγάλη δυσκολία να τα διαβάσει κανείς. Στα σεμινάρια αυτά η καθηγήτρια μάς έφερνε κείμενα από ελληνικές κοινότητες της ύστερης Τουρκοκρατίας, οπότε τα έβλεπα και σιγά - σιγά άρχισα να εξοικειώνομαι τόσο με τη γραφή όσο και με το περιεχόμενο. Παράλληλα μας ενθάρρυνε να εκπονήσουμε μεταπτυχιακό ή διδακτορικό, οπότε ήταν για μένα μια καλή ευκαιρία και έτσι ξεκίνησα το διδακτορικό μου. Η Κούκκου είχε ιδιαίτερα ασχοληθεί με τον Καποδίστρια κι εγώ επειδή ήμουν από το Ναύπλιο, είπα ας κάνω κάτι για τον Καποδίστρια. Το θέμα της διατριβής μου ήταν «Η εκπαίδευση στις Κυκλάδες κατά την καποδιστριακή περίοδο» και την υποστήριξα το Ιανουάριο του 1997. Ένα χρόνο αργότερα, έγραψα μια βιογραφία του Καποδίστρια, που εκδόθηκε από τη «Δωδώνη». Απλά δεν έχω αντίτυπο να σας

έδινά απ' αυτό, είναι μία μικρή μελέτη με τίτλο: *Ιωάννης Καποδίστριας ο αναγεννώμενος φοίνιξ 1776-1831*.

Ο Φοίνικας ήταν το νόμισμα του Καποδίστρια και το είχε βάλει και σαν έμβλημα της Πολιτείας του -όπως είναι το εθνόσημο σήμερα. Ήταν ο φοίνικας που μέσα από τις στάχτες του αναγεννιόταν. Αυτό ήταν το λογότυπο των επίσημων εγγράφων της Ελληνικής Πολιτείας του Καποδίστρια και έτσι εμπνεύστηκε το θέμα.

Γενικά, όταν περπατάς στο Ναύπλιο βλέπεις το παλαιό. Βλέπεις τη Φραγκοκκλησιά, την Καθολική εκκλησία, που έχει μέσα σε τοιχογραφία όλα τα ονόματα των Φιλελλήνων που αγωνίστηκαν τότε. Είχα γράψει μια μικρή μελέτη για τον *Φιλελληνισμό στην επανάσταση του 1821*. Ο Φιλελληνισμός είναι ένα μεγάλο κεφάλαιο. Υπήρξαν γνήσιοι φιλέλληνες που ήρθαν και μας συμπαραστάθηκαν, αλλά υπήρξαν και άλλοι που είχαν ιδιοτελή κίνητρα.

Γενικά όταν κινείσαι μέσα στην πόλη του Ναυπλίου και είσαι υποψιασμένος, μπορείς να διακρίνεις τα μηνύματα που σου στέλνει η πόλη.

Με την εποχή του 1821 έχω ασχοληθεί αρκετά. Έχω δημοσιεύσει στο περιοδικό «Ελλάδα» του Άργους μία μελέτη για την εκπαίδευση στην πόλη επί Καποδίστρια. Επίσης στο Ε΄ Διεθνές Συνέδριο Πελοποννησιακών Σπουδών (1995) είχα ανακοινώσει και έχει εκδοθεί στα πρακτικά του για το Εκκλησιαστικό Σχολείο που είχε ιδρύσει ο Καποδίστριας στον Πόρο, στη Μονή Ζωοδόχου Πηγής, αξιοποιώντας πάντα ανέκδοτο αρχειακό υλικό. Μάλιστα είχα πάει στο μοναστήρι το καλοκαίρι του 1992 με σκοπό να αναζητήσω αρχεία. Το 2003 εκδόθηκε από τις εκδόσεις της «Εστίας» μία μελέτη για τον Ανδρέα Μιαούλη, που συνέγραψα από κοινού με την συνάδελφό μου της Ύδρας, Ντίνα Αδαμοπούλου, η οποία βραβεύθηκε από το Ίδρυμα «Καίτη Λασκαρίδη». Το 2010 εξέδωσα από τις εκδόσεις «Περσκόπιο» μία μελέτη με τίτλο: *Οι Αγωνίστριες του 21* αναφερόμενη σε τέσσερις επιφανείς γυναίκες του Αγώνα της Ανεξαρτησίας: τη Θρακιώτισσα Δόμνα Βισβίζη, την Ευανθία Καΐρη από την Άνδρο, την Κυκλαδίτισσα, αλλά γεννημένη στην Τεργέστη Μαντώ Μαυρογένους, καθώς και την Σπετσιώτισσα Μπουμπουλίνα.

Θεωρείτε πως έχει αναδειχθεί ο ρόλος των γυναικών στην νεοελληνική ιστορία και ποια γυναικεία προσωπικότητα θα ξεχωρίζατε;

Συνεργαζόμουν από το 2001 με το περιοδικό «Ιστορικά» της Ελευθεροτυπίας, που μοιραζόταν δωρεάν κάθε Πέμπτη με την εφημερίδα. Για την ιστορία θα ήθελα να πω ότι είχε τέτοια επιτυχία αυτό το περιοδικό που η «Ελευθεροτυπία» της Πέμπτης έβγαινε πρώτη σε κυκλοφορία, είχε μεγαλύτερο τираζ ακόμη κι από τα «Νέα» και το «Βήμα». Ο συγχωρεμένος ο Σεραφείμ Φυντανίδης είχε σκεφτεί μια έξυπνη ιδέα: Όταν κάποια τεύχη θα πρόβαλαν μια περιοχή, την παραμονή (την Τετάρτη βράδυ) να παρουσιάζονται επιτόπου στην πόλη αυτή. Όλη λοιπόν η συντακτική ομάδα, ο Φυντανίδης και κάποιοι συγγραφείς, μετείχαν στο πάνελ της παρουσίασης. Το δε τεύχος του περιοδικού μοιραζόταν δωρεάν στους παρευρισκόμενους.

Για τα «Ιστορικά» είχα γράψει –ανάμεσα σε πολλά άλλα θέματα- και για τους φιλέλληνες και για τις ηρωίδες του 21. Αργότερα κάποια από αυτά τα θέματα τα επεξέτεινα σε βιβλίο, όπως έγινε με τις γυναίκες του '21. Επειδή ο πόλεμος και η επανάσταση είναι κατεξοχήν ανδρικό θέμα, η αναφορά σε κάποιες γυναίκες που είχαν εμπλακεί σ' αυτήν την ιστορία, θεώρησα ότι θα έχει ερευνητικό

ενδιαφέρον. Η Μπουμπουλίνα, για παράδειγμα, ήταν πάρα πολύ γνωστή, είχε βάλει τα πλοία της, είχε χρηματοδοτήσει τον αγώνα, συμμετείχε η ίδια, την δέχονταν και στις επίσημες συσκέψεις των οπλαρχηγών. Είχε εμπλακεί και στις εμφύλιες διαμάχες και είχε συγγενέψει με τον άλλον μεγάλο του Αγώνα, τον Κολοκοτρώνη, αφού πάντρεψαν τα παιδιά τους. Ήταν μια πολύ δυνατή προσωπικότητα, η Μπουμπουλίνα.

Θα θέλατε να μας μιλήσετε λίγο περισσότερο γι αυτό το θέμα;

Η κόρη της, η Ελένη, από το γάμο της με τον Μπούμπουλη, ήταν πανέμορφη. Παντρεύτηκε τον πρωτότοκο γιο του Κολοκοτρώνη, τον Πάνο που είχε γεννηθεί το στη Ζάκυνθο. Ο Κολοκοτρώνης επειδή ήταν αρματολός και τον κυνηγούσαν οι Τούρκοι, είχε πάει στη Ζάκυνθο όπου μεγάλωσε ο Πάνος. Η Ζάκυνθος ήταν αγγλοκρατούμενη περιοχή, ο Πάνος είχε πάει στο σχολείο, ήταν μορφωμένο παιδί, ωραίος, δεν είχε το brutal του Θ. Κολοκοτρώνη και τα παιδιά παντρεύτηκαν. Δυστυχώς τον δολοφόνησαν το 1823 στον εμφύλιο πόλεμο και αργότερα η χήρα Ελένη παντρεύτηκε το Θωδωράκη Γρίβα.

Επίσης, η Ευανθία Καΐρη ήταν μια πολύ ωραία μορφή, αλλά αυτή δεν συμμετείχε στον ένοπλο αγώνα, αλλά βοήθησε με το πνεύμα της. Είχε γράψει και το θεατρικό έργο *Νικήρατος* για την πτώση του Μεσολογγίου το 1826. Ήταν η μικρότερη αδελφή του Θεόφιλου Καΐρη που κατηγορήθηκε, διώχθηκε και φυλακίστηκε για το φιλοσοφικό του σύστημα «θεοσέβεια», θεωρήθηκε αιρετικός, και η Ευανθία του συμπαραστάθηκε πάρα πολύ.

Ήταν μια ωραία προσωπικότητα, δεν μπορώ εύκολα να ξεχωρίσω κάποια. Η Μαντώ Μαυρογένους ήταν μια πολύ όμορφη γυναίκα, ήταν ερωτευμένη με τον Δημήτριο Υψηλάντη και τους χώρισε ο Ιωάννης Κωλέττης με δόλιο τρόπο. Ο Υψηλάντης δεν ήταν ωραίος, αλλά είχε δυνατή προσωπικότητα και τον ερωτεύτηκε, εκείνη ήταν γεννημένη στη Τεργέστη, με ευρωπαϊκή ανατροφή. Ο Κωλέττης φοβήθηκε ότι θα ισχυροποιείτο η θέση του Υψηλάντη αν παντρεύονταν οι γόνοι δύο πριγκιπικών οικογενειών. Ήταν τυχοδιωκτικός πολιτικός και έτσι τη διέβαλε ότι είχε παράλληλη ερωτική σχέση με τον Άγγλο Edward Blaquiere. Ο Υψηλάντης δεν το έψαξε, τη χώρισε και ο Κωλέττης την επιβίβασε σε πλοίο κατευθείαν για τη Μύκονο, για την πατρίδα της. Η Μαντώ μάταια προσπάθησε να μεταπείσει τον Υψηλάντη. Επίσης, να σημειώσω εδώ, ότι ως αντικομφορμίστρια και αντισυμβατική γυναίκα προφανώς δεν μπορούσε να προσαρμοστεί στα στερεότυπα της παραδοσιακής κοινωνίας και η σχέση της με τον Υψηλάντη σκανδάλιζε. Πήγαινε, π.χ. στην Τρίπολη στο στρατόπεδο των Ελλήνων και έμεινε στη σκηνή του αγαπημένου της τα βράδια. Αυτό προκαλούσε τους Έλληνες και υπήρχε ένας φθόνος. Το 1827, στην Εθνοσυνέλευση της Τροιζήνας, η Μαντώ πήγε και κατήγγειλε τον Υψηλάντη για αθέτηση γάμου, και μάλιστα επέμεινε να διαβαστεί η αναφορά της, αλλά αυτό δεν έγινε αποδεκτό και μάλιστα εισέπραξε αρκετή ειρωνεία και πικρόχολα εις βάρος της σχόλια. Ήταν μία ανιδιοτελής αγωνίστρια, που τελικά έμεινε χωρίς χρήματα, γιατί έδωσε όλη την περιουσία της στον αγώνα. Δεν της μιλούσε ούτε η μάνα της ούτε η αδελφή της ούτε ο γαμπρός της. Τα είχε προσφέρει όλα στον αγώνα, κοσμήματα, χρήματα, όλα. Και την προσωπική περιουσία και την οικογενειακή. Πέθανε πάμφτωχη. Είναι μια πραγματικά ενδιαφέρουσα προσωπικότητα και γυναίκα.

Αυτή που με συγκινεί ιδιαίτερα είναι η μητέρα των Υψηλάντηδων, η πριγκίπισσα Ελισάβετ Υψηλάντη της γνωστής φαναριώτικης οικογένειας και μητέρα των πρωτεργατών της ελληνικής Επανάστασης, του Αλέξανδρου, του Νικόλαου και του Γεώργιου, η οποία έζησε την τραγωδία της φυλάκισης και του θανάτου τους. Ο δε Αλέξανδρος είναι από τις μεγαλύτερες μορφές του Αγώνα. Τα αδέρφια, ως γνωστό, μετά την αποτυχημένη επανάσταση στη Μολδοβλαχία έπεσαν στα χέρια των Αυστριακών και φυλακίστηκαν για δύο χρόνια στο υγρό φρούριο του Μούνκατς της Ουγγαρίας, μετά σ' ένα άλλο στην Αυστρία. Ο Μέττερνιχ υποχρέωσε τους Υψηλάντηδες και τους άλλους φυλακισμένους συντρόφους τους να επιβαρυνθούν οι ίδιοι με τα έξοδα της αιχμαλωσίας τους. Η δημοσιευμένη αλληλογραφία της Ελισάβετ με τους γιους της είναι πολύ συγκινητική και είναι ολοφάνερη η αγωνία της μάνας να εξασφαλίσει τη συντήρησή τους καθώς τα οικογενειακά εισοδήματα συνεχώς μειώνονταν. Αυτή η αλληλογραφία βρίσκεται στα αρχεία της Αυστρίας, τα βρήκε ο Ενεπεκίδης και τα δημοσίευσε. Αυτή η μάνα είχε τα τρία της παιδιά στη φυλακή, ξόδεψε όλη την περιουσία, και είναι σπαρακτικά τα αποσπάσματα όπου περιγράφει την αγωνία της να εξασφαλίσει μερικά δουκάτα για τη συντήρησή τους, καθώς επίσης το πόσο της έλειπαν τα παιδιά της. Είναι τόσο συγκινητικές αυτές οι επιστολές, που αυτή τη γυναίκα θα διάλεγα, τη μητέρα των Υψηλάντηδων. Είναι, βέβαια, και πάρα πολλές άλλες, ανώνυμες, που δεν θα τις μάθουμε ποτέ.

Οι Έλληνες και οι Ελληνίδες γνωρίζουν ιστορία; Γνωρίζουν τον Καποδίστρια;

Ναι, νομίζω ότι πολλοί ξέρουν. Οι πιο πολλοί τον μάθανε από τον καποδιστριακό νόμο, για την τοπική αυτοδιοίκηση με τη διαίρεση των δήμων και κοινοτήτων.

Τι θα άξιζε να ξέρει κάποιος για τον Καποδίστρια;

Ο Καποδίστριας είναι ένας πολιτικός παρεξηγημένος, είχε «βεβαρημένο παρελθόν». Ήταν από οικογένεια ευγενών, ήταν κόμης και είχε θητεύσει στη Ρωσία, η οποία ήταν μια υπερδύναμη, ένα απολυταρχικό καθεστώς. Έτσι, όταν ήρθε να κυβερνήσει, είχε αυτή τη φήμη. Παράλληλα ήταν ένας επιτυχημένος διπλωμάτης ως υπουργός Εξωτερικών τη Ρωσίας, ο οποίος μπόρεσε και αντιστάθηκε στον απολυταρχικό Μέττερνιχ. Ήταν σαν να λέμε ο Κίσινγκερ της εποχής, επηρέαζε τα νήματα. Ο Καποδίστριας ήταν πάντα αυτός που υποστήριζε ότι τα κράτη πρέπει να έχουν την αυτονομία τους, την ελευθερία τους, ήταν υπέρ των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, ακόμα και για τα δικαιώματα των μαύρων είχε προνοήσει και είχε κάνει μια μελέτη. Όταν ήρθε στην Ελλάδα να κυβερνήσει αυτό το χάος, το ανοργάνωτο κράτος, τους ανοργάνωτους Έλληνες, όπου όλοι ήθελαν να διοικήσουν, όλοι ήθελαν να κρατήσουν τα προνόμιά τους, οι Κοτζαμπάσηδες, οι οπλαρχηγοί, οι Φαναριώτες. Έπρεπε να βάλει τάξη σ' αυτό το χάος και το προσπάθησε. Ήταν αυστηρός και διοίκησε με πατερναλιστικό τρόπο, αλλά κυρίως ήθελε να απομονώσει τους ισχυρούς και να ενδυναμώσει τους αδύναμους, να δώσει γη και κλήρο στα μεσαία στρώματα, να έχουνε ένα κομμάτι γης να καλλιεργούν, να ζούνε και να νοιώθουν ότι ανήκουν σ' ένα κράτος. Αν δεν έχεις ιδιοκτησία και εργασία δεν νοιώθεις συνειδητός πολίτης σ' ένα κράτος, όπως έλεγε, και αυτό είναι αλήθεια. Είχε να αντιπαλέψει,

φυσικά, και με τα συμφέροντα των ξένων. Οι Άγγλοι και οι Γάλλοι πάντα ήταν καχύποπτοι απέναντί του, γιατί τον θεωρούσαν άνθρωπο της Ρωσίας, ενώ αυτός και την σύνταξη του υπουργού της Ρωσίας αποποιήθηκε, για να μην έχει δεσμεύσεις με τη χώρα αυτή, αλλά παράλληλα δεν δέχθηκε να λάβει μισθό από το ανύπαρκτο ελληνικό κρατικό ταμείο. Επίσης δεν ενέδωσε και στις προσπάθειες των Άγγλων και των Γάλλων να διεισδύσουν στην πολιτική μας εδώ, που πάντα από κει και μετά το βλέπουμε. Οι ξένες δυνάμεις πάντα διείσδυαν αλλά και οι Έλληνες, τα τρία κόμματα της εποχής, το αγγλικό, το γαλλικό και το ρωσικό, πάντα διευκόλυναν την επιρροή των ξένων δυνάμεων στα πολιτικά πράγματα και την ανάμειξή τους στα δικά μας.

Νομίζω, ναι, ήταν μια μορφή πολύ δυνατή. Αυτό δεν υπάρχει εύκολα, δεν το συναντάμε στην Ιστορία εύκολα. Ήταν ένας πολιτικός που δεν ήθελε την ξένη εξάρτηση στην Ελλάδα. Σίγουρα, χρειάζεται να υπάρχουν συμμαχίες, δεν μπορεί μια χώρα να είναι μόνη της και ιδιαίτερα εκείνη την εποχή, αλλά, όχι και να επεμβαίνουν. Η επέμβαση των ξένων στην Ελλάδα μέχρι και σήμερα είναι πολύ έντονη. Η ουδετερότητά τους απέναντι στους ξένους και η προσπάθεια να αποδυναμώσει τους ισχυρούς της εποχής συσπείρωσε την αντιπολίτευση εναντίον του με τις ευλογίες των ξένων. Γι' αυτό και δολοφονήθηκε.

Και σχετικά με το εκπαιδευτικό σύστημα του Καποδίστρια;

Τον κατηγορούσαν για φωτοσβέστη, γιατί δεν ίδρυσε πανεπιστήμιο. Αλλά τον έκριναν πολύ αυστηρά, σαν να είχε ολοκληρώσει την θητεία του. Αυτός εκλέχτηκε για 7 χρόνια. Από τον Γενάρη του 1828 που ήλθε στην Ελλάδα, έως τον Σεπτέμβρη του 1831 που δολοφονήθηκε, 4,5 χρόνια, δεν πρόλαβε να ολοκληρώσει το έργο του, οπότε μιλάμε για ένα έργο αποσπασματικό. Έτσι λοιπόν δεν μπορούμε να μιλήσουμε για αποτελέσματα. Ο Καποδίστριας στο εκπαιδευτικό σύστημα είχε σχεδιάσει Πρωτοβάθμια, Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση και Πανεπιστήμιο. Απλά το πανεπιστήμιο το άφησε για επόμενο στάδιο. Ποιος να φοιτήσει στο πανεπιστήμιο, αφού ακόμα δεν ξέρανε γράμματα, είχαμε τόσους αναλφάβητους. Αφού οι περισσότεροι δεν ξέρανε γραφή και ανάγνωση, θα ίδρυε πανεπιστήμιο; Να φτιάξει πανεπιστήμιο για ποιους; Αυτοί οι λίγοι που μπορούσαν να σπουδάσουν, μπορούσαν να πάνε στο εξωτερικό. Άλλωστε έστελνε και ο ίδιος, και με δικά του χρήματα, αλλά και έξοδα των φιλελληνικών επιτροπών, νέους για να σπουδάσουν στο εξωτερικό. Έχοντας λοιπόν αφήσει το πανεπιστήμιο σε δεύτερη φάση, τον κατηγορήσαν. Πιστεύω ότι είναι πολύ αυστηρή η κριτική αυτή, ενώ δεν είχε προλάβει να ολοκληρώσει το έργο του. Μπορούμε να κρίνουμε τις προθέσεις, τα αποτελέσματα δεν τα έχουμε, για να δούμε τι έκανε.

Ίδρυσε το υπουργείο Δημόσιας Παιδείας και Θρησκευτικών πραγμάτων. Ποια είναι η γνώμη σας για τη συνύπαρξη των δύο θεσμών από τότε μέχρι τώρα;

Για το τότε δεν το συζητάμε, γιατί στη διάρκεια της τουρκοκρατίας την εκπαίδευση την είχε η Εκκλησία. Οι μόνοι μορφωμένοι ήταν οι μοναχοί και οι ιερείς, οι οποίοι έπρεπε να ξέρουν να διαβάζουν, για να διαβάζουν τα εκκλησιαστικά βιβλία. Οπότε αυτοί μπορούσαν και να διδάξουν.

Ε, μετά βέβαια, ο Καποδίστριας έκανε σχολεία και για δασκάλους στην Αίγινα. Άρχισε σιγά-σιγά να εκπαιδεύει διδακτικό προσωπικό. Παρέμειναν και κάποιοι ιερείς γιατί δεν επαρκούσε το διδακτικό προσωπικό, αλλά τότε, ναι, έπρεπε να είναι μαζί η παιδεία και η θρησκεία. Τώρα, ειδικά το 2015, πρέπει να διαχωριστεί η Εκκλησία από το κράτος.

Αναρωτιέμαι τι μπορούμε να διδαχτούμε σήμερα μελετώντας την Ιστορία της Εκπαίδευσης και πώς θα μπορούσε να μας χρησιμεύσει;

Η Ιστορία της Εκπαίδευσης; Το εκπαιδευτικό σύστημα σημαίνει ότι η παιδεία είναι κάτι πολύ οργανωμένο. Όπως ξεκίνησε η εκπαίδευση, τα σχολεία, τι στόχους είχε τότε η εκπαίδευση; Στη διατριβή μου έχω ένα κεφάλαιο «οι στόχοι και οι προοπτικές του Καποδίστρια για την εκπαίδευση» όπου διερευνώ το τι ήθελε ο κυβερνήτης να επιτύχει μέσα από το εκπαιδευτικό σύστημα που εφάρμοσε. Η εκπαίδευση αναπαράγει το σύστημα που ισχύει, και το κοινωνικό και το πολιτικό και το αξιακό και τους θεσμούς. Ανάλογα με το τι πολίτες θέλεις να κάνεις, τέτοιο εκπαιδευτικό σύστημα θα εφαρμόσεις. Άρα, λοιπόν, μελετώντας το εκπαιδευτικό σύστημα διαχρονικά μπορούμε να δούμε τι πολίτες θέλει να βγάλει κάθε εποχή, ένα κράτος. Σε μια δικτατορία, δε, θέλεις να βγάλεις δημοκρατικούς πολίτες, άτομα που να σκέφτονται και να εκφράζονται ελεύθερα. Τους θέλεις υποταγμένους, τιθασευμένους υπηκόους. Όταν έχουμε ένα δημοκρατικό πολίτευμα, θέλουμε τους μαθητές να σκέφτονται ελεύθερα και να μαθαίνουν να είναι οι αυριανοί πολίτες δημοκρατικού καθεστώτος. Θυμάμαι στην μεταπολίτευση, που ήμουν στο Γυμνάσιο, όταν πρωτοξεκίνησαν οι μαθητικές κοινότητες, που εκλέγαμε τα 5μελή και τα 15μελή, μας μούσαν σταδιακά στη δημοκρατική διαδικασία. Επίσης, το εκπαιδευτικό σύστημα πάντα είναι συντηρητικό, γιατί μέχρι να προσαρμοστεί στο καινούριο, το καινούριο έχει φύγει, δεν παρακολουθεί δηλαδή άμεσα τις εξελίξεις, και μ' αυτή τη λογική το θεωρώ συντηρητικό.

Με ποιο τρόπο πιστεύετε θα μπορούσε να διδαχθεί το μάθημα της Ιστορίας, ώστε να γίνει περισσότερο ελκυστικό και κατανοητό;

Για την ιστορία, που εγώ μπορώ να μιλήσω, θα πήγαινα τα παιδιά σε μουσεία, σε αρχεία, θα έβαζα power point, θα έβαζα εικόνες. Και το κάνουν πολλοί εκπαιδευτικοί τώρα αυτό, γιατί δεν είναι το ένα και μοναδικό βιβλίο που πρέπει να διδάσκεται στο σχολείο. Θα τους έδειχνα ντοκιμαντέρ, εμείς εδώ στα ΓΑΚ κάνουμε κάποια ντοκιμαντέρ. Μπορείτε να τα δείτε και στο YouTube. Έχουμε κάνει για το σανατόριο του γιατρού Γ. Καραμάνη στο Πήλιο, για τη βιομηχανία ζυμαρικών Σκαρίμβας που είχαμε παλαιότερα εδώ στο Βόλο και έβγαζε τα μακαρόνια Ντεβέτα (τα έχει πάρει η «Μέλισσα» τώρα αυτά), για την βολιώτικη ποτοποιία του Ψιώτα που έβγαζε ηδύποτα, για τον εξαγωγικό οίκο ελαιών «Παπαθανασίου» από την Αγριά. Επειδή έχουμε το αρχαιολογικό υλικό αυτών των επιχειρήσεων, το επεξεργαζόμαστε, το μελετούμε, επιλέγουμε εικονογραφικό υλικό κι εγώ γράφω το σενάριο. Στο μόνο που έκανα και την έρευνα και το σενάριο είναι το σανατόριο, γιατί είχα πρόσφατα γράψει και βιβλίο, οπότε ξέρω καλύτερα το θέμα αυτό.

Όλα αυτά κάνουν προσιτή την Ιστορία στα παιδιά. Δηλαδή δεν είναι μόνο να διαβάσουν το βιβλίο και να αποστηθίσουν το μάθημα, δεν είναι μάθημα να το

αποστηθίσεις η Ιστορία, πρέπει να τη βιώσεις και να μάθεις να σκέφτεσαι και να αποκτάς κριτική σκέψη. Δεν έχει νόημα να αναρωτιέσαι τι θα συνέβαινε αν είχε ζήσει πιο πολλά χρόνια ο Καποδίστριας και πώς θα ήταν η Ελλάδα, δεν μπορείς να κάνεις υποθέσεις. Η Ιστορία είναι συγκεκριμένη, αυτά είναι τα δεδομένα, αυτή είναι η πραγματικότητα, έτσι έγιναν τα πράγματα, δεν τ' αλλάζεις. Τα ερμηνεύεις, βρίσκεις την αλληλουχία των γεγονότων, τα κίνητρά των ανθρώπων.

Είναι δύσκολη η δουλειά του εκπαιδευτικού, είναι σαν του ηθοποιού που πρέπει να παγιδεύσει ένα κοινό, να το πείσει κιόλας. Στο θέατρο, όμως, πας γιατί το θέλεις, ενώ στο σχολείο μπορεί να γίνει αγγαρεία κάποια στιγμή.

Αν κάνατε ένα ντοκιμαντέρ για το Ναύπλιο, ποιο θέμα θα είχε;

Εμένα θα μου άρεσε η ιστορία της Μαυρογένους με τον Υψηλάντη, την εποχή της Επανάστασης, το σκεφτόμουν. Επίσης οι τέσσερις γυναίκες που είχα βάλει στις *Αγωνίστριες του '21*, σκεφτόμουν ότι θα μπορούσαν να είχαν συναντηθεί κιόλας κάποια στιγμή, γιατί περάσανε από το Ναύπλιο. Μια φανταστική συνάντηση αυτών των γυναικών! Ωραίο θα ήταν ένα σενάριο για τη συνάντηση αυτών των γυναικών, βασισμένο σε ιστορικά στοιχεία. Μ' αρέσει η εποχή εκείνη, ειδικά στο Ναύπλιο, η άφιξη του Όθωνα στο Ναύπλιο, η άφιξη του Καποδίστρια, είναι χρόνια πολύ δυνατά. Επίσης στο Ναύπλιο επειδή ήρθαν οι Βαυαροί το Γενάρη του '33, εκεί πρωτοστήθηκε χριστουγεννιάτικο δέντρο. Εμείς το έθιμο αυτό του δέντρου δεν το είχαμε, στη δεκαετία του '50 επικράτησε, παλαιότερα είχαμε το караβάκι και πρωτοστήσαμε δέντρο στο σπίτι του αντιβασιλιά. Επίσης εκεί πρωτοπαίχτηκε πιάνο. Νομίζω το Ναύπλιο είναι μία πόλη πολύ τυχερή. Επίσης, θα μου άρεσε στο μέλλον, αν είχα χρόνο, να γράψω ιστορικό μυθιστόρημα. Επειδή ξέρω την ιστορία καλά, και όταν ξέρεις μια εποχή μπορείς να στήσεις κάτι, σε λογοτεχνικό ύφος.

Και με το ντοκιμαντέρ για το σανατόριο είχα κάνει κάτι ανάλογο, γιατί δεν είναι ένα κλασικό σενάριο, όπως εκείνο για τη βιομηχανία του Σκαρίμβα. Του Σκαρίμβα είναι ένα κλασικό ντοκιμαντέρ. Ακούγεται το κείμενο και προβάλλονται έγγραφα και εικόνες, χωρίς κίνηση (γιατί δεν είμαστε επαγγελματίες, το κάνουμε εδώ στην υπηρεσία με πολύ απλά μέσα). Αλλά για το σανατόριο είχα γράψει το σενάριο μ' έναν θα έλεγα λογοτεχνικό τρόπο, ώστε να είναι σε μια μέρα συγκεντρωμένη όλη η ιστορία του σανατορίου. Δηλαδή κάθετα ο γιατρός, ο Καραμάνης, μια συγκεκριμένη ημέρα του 1955, με αφορμή μια επιστολή που έγραψε εκείνη την ημέρα -και είναι πραγματική αυτή η επιστολή- προς το ΙΚΑ ζητώντας αύξηση των νοσηλίων κι έτσι αρχίζει και θυμάται όλα τα παλιά και κάνει πολλά μπρος πίσω. Ήταν πολύ δύσκολο να δέσουμε κινηματογραφικά όλα αυτά τα φλας μπακ. Τα έχουμε συμπυκνώσει σε μια ημέρα και αυτό ήταν κάπως μη συμβατικό, νομίζω.

Γράφετε κάτι τώρα;

Τώρα γράφω για τον Κανάρη. Είχα γράψει, όπως σας είπα, με μια συνάδελφό μου από την Ύδρα το βιβλίο για τον Ανδρέα Μιαούλη, μια πολύ δυνατή προσωπικότητα, μια μονογραφία πολύ μεγάλη, 500 σελίδες, που πρέπει πλέον να έχει εξαντληθεί. Λοιπόν τώρα γράφουμε κάτι αντίστοιχο για τον Κανάρη που είναι μια επίσης μεγάλη μορφή.

Εγώ γράφω τα χρόνια του Κανάρη στην ελεύθερη Ελλάδα από το 1828 μέχρι το 1877 που πεθαίνει, γιατί έγινε δύο φορές πρωθυπουργός, πέντε φορές υπουργός. Μεγάλη μορφή και αυτός. Ήταν πυρπολητής, ήταν ο star της Επανάστασης. Αυτόν σκέφτομαι τώρα λιγάκι, οπότε το μυαλό μου είναι εκεί. Γιατί είναι και λίγο δύσκολο, να παρακολουθείς όλη την εποχή από Καποδίστρια, Όθωνα και τον Γεώργιο Α', που είναι τα πρώτα χρόνια του ελληνικού κράτους. Πιάνεις δηλαδή όλο σχεδόν τον 19^ο αιώνα. Είναι ωραίο να γνωρίσει κανείς εκείνη την εποχή. Μια εποχή που είναι ακόμη με τους ήρωες του 21. Βλέπουμε δηλαδή υπουργούς, ανώτατα στελέχη στα υπουργεία, που είναι αγωνιστές ή παιδιά αγωνιστών. Ονόματα όπως Κριεζής, Τσαμαδός, Μιαούλης, Κανάρης, τέτοια ονόματα συναντάς στις μεγάλες κρατικές θέσεις, όπως και στις βουλευτικές έδρες.

Θυμάστε κάτι από τα διαβάσματά σας, που να σας έχει εντυπωσιάσει και να σας ακολουθεί;

Μια ημιτελή δουλειά που έχω κάνει για τον Δραγούμη, και αυτός είναι μια πολύ ωραία μορφή, ο Ίων Δραγούμης, μια μεγάλη μορφή, μου είχε κάνει εντύπωση από τα ημερολόγιά του. Αυτός ήταν γιος του Στέφανου Δραγούμη, που είχε διατελέσει και πρωθυπουργός και υπουργός επίσης με τον Χαρίλαο Τρικούπη. Ήταν μάλιστα και φίλοι με τον Χαρίλαο Τρικούπη και ο παππούς του Ίωνα Δραγούμη ήταν ο Νικόλαος Δραγούμης που ήταν και γραμματέας του Καποδίστρια. Ο Ίων τα είχε φτιάξει με την Πηνελόπη Δέλτα, ύστερα με την Κοτοπούλη. Έχουν εκδοθεί τα ημερολόγιά του που είναι αποκαλυπτικά για τη ζωή και το χαρακτήρα του. Και μου είχε λοιπόν κάνει εντύπωση, πως όταν ερχόταν κάποιος στο σπίτι τους το βράδυ, όπως ο Χαρίλαος Τρικούπης (που ήταν πρωθυπουργός και τους επισκεπτόταν συχνά), τον υποδέχονταν στο σαλόνι και πίνανε τσάι με παξιμάδι. Μου είχε κάνει τόση εντύπωση, για φαντάσου, ένας υπουργός να δέχεται στο σπίτι του τον πρωθυπουργό, και να του προσφέρει μόνο τσάι και παξιμάδι! Μπορεί βέβαια να ξεκινήσεις με ένα τσάι, αλλά δεν θα μείνεις εκεί. Θέλω να πω ότι ήταν τελείως διαφορετική η ζωή και ο τρόπος που προσέγγιζαν τα πράγματα. Μου 'χε κάνει φοβερή εντύπωση αυτό γι' αυτές τις τόσο μεγάλες οικογένειες των Δραγούμηδων και Τρικούπηδων. Επίσης με είχε εντυπωσιάσει ένας Αμερικανός φιλέλληνας γιατρός, ο Σάμιουελ Χάου (Samuel Howe), που είχε έρθει στην Επανάσταση του '21. Είναι πάρα πολλά ακόμη και δεν μπορώ να ξεχωρίσω ένα ή δύο.

Θα μπορούσατε να προτείνετε τρία βιβλία σ' έναν σημερινό υποψήφιο αναγνώστη;

Το παράπονό μου είναι ότι εγώ δεν διαβάζω πολλή λογοτεχνία, δεν έχω χρόνο. Μου αρέσουν πολύ τα ιστορικά μυθιστορήματα. Είχα διαβάσει τελευταία το μυθιστόρημα της Victoria Hislop *Το Νήμα*. Αυτή είναι Αγγλίδα ταξιδιωτική δημοσιογράφος και ξέρει και ελληνικά. Έχει νομίζω και σπίτι στην Κρήτη, έχει γράψει *το Νησί*. *Το Νήμα* είναι για την Θεσσαλονίκη, ένα πολύ ωραίο βιβλίο, έχει μέσα και τους θεσσαλονικείς τους γηγενείς και τους εβραίους της Θεσσαλονίκης και τους πρόσφυγες που πήγαν στη Θεσσαλονίκη. Συναντάς την ιστορία της Θεσσαλονίκης ξεκινώντας από το 1917, από την μεγάλη πυρκαγιά, μέχρι σήμερα. Είναι πολύ πρόσφατο, πολύ ωραίο βιβλίο, πολύ καλογραμμένο.

Αυτό θα το συνιστούσα. Επίσης, είναι δύο φίλοι, ηθοποιοί εδώ στο Βόλο, ο Βασίλης Μητσάκης και η Αμαλία Γκιζά, οι οποίοι κάνουν λογοτεχνικά απογεύματα. Και διαβάζουν τελευταία το μυθιστόρημα του Αλέξανδρου Σακίπη *Έτσι η Γη ξαναβλάστησε* που κυκλοφορεί από τις εκδόσεις «Θεμέλιο». Ο συγγραφέας είναι από την Τρίπολη και είναι οικονομολόγος, δουλεύει στην Εφορία. Αυτό μου άρεσε πολύ γιατί το ακούω, δεν το διαβάζω. Ο Μητσάκης είναι και αυτός συγγραφέας από την Καρδίτσα, έχει γράψει και αυτός ένα βιβλίο *Τα παιδιά της Κατακόμβης*, είναι λίγο αυτοβιογραφικό, για το πώς νεαρό παιδί πηγαίνει πριν τον πόλεμο στην Αθήνα να σπουδάσει Νομική και τα παρατάει. Μπαίνοντας κάποια στιγμή στο θέατρο Τέχνης του Κουν, ενθουσιάζεται, παρατάει τη Νομική και σπουδάζει ηθοποιός. Δείχνει όλη την εποχή με τον εμφύλιο, μετά εδώ, πώς πέρασαν στο χωριό του κλπ.

Το αγαπήσατε μέσα από αφήγηση, από τη δραματική τέχνη, δηλαδή;

Ναι, βέβαια...Τώρα, ένα άλλο βιβλίο που θα πρότεινα, είναι της Ρίκας Μπενβενίστε, καθηγήτρια εδώ στο πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, που έχει τίτλο: *Αυτοί που επέζησαν. Αντίσταση, εκτόπιση, επιστροφή. Θεσσαλονικείς Εβραίοι στην δεκαετία του '40* (Εκδόσεις Πόλις) και αναφέρεται στους Εβραίους της Θεσσαλονίκης. Μου αρέσει αυτό το βιβλίο και για έναν ακόμη λόγο. Στο σανατόριο του Καραμάνη στο Πήλιο είχαν νοσηλευτεί μετά τον πόλεμο πολλοί Εβραίοι. Ανάμεσά τους ένας Θεσσαλονικιός, ο Γκυ Γιαχέλ που επέζησε από το Άουσβιτς, και η Ντορέττα Μέντα από την Αθήνα. Ερωτεύθηκαν, αλλά δεν έμελλε να ζήσουν μαζί, αναγκάστηκαν να χωριστούν και να καταλήξει ο Γκυ στην Αμερική, στο Τέξας, και η Ντορέττα στην Αθήνα. Στο μεταξύ απέκτησαν οικογένεια ο καθένας και σήμερα μετά από τόσα χρόνια έχουν έλθει σε επαφή και επικοινωνούν τηλεφωνικά, έχοντας διατηρήσει εκείνη την τρυφερότητα της νεότητας τους. Γι' αυτό με ενδιαφέρει το βιβλίο της Μπενβενίστε, για τους επιζήσαντες από το Ολοκαύτωμα Εβραίους.

Μου δημιουργείται η απορία πώς καταφέρνει μια γυναίκα να εξισορροπήσει την έντονη επαγγελματική δραστηριότητα, όπως εσείς, με την προσωπική της ζωή;

Εντάξει χάνεις πράγματα, και με τις κόρες μου δεν μπορώ να πω ότι τις έχω χαρεί πάρα πολύ. Απλά μερικές φορές όταν ακούνε καλά σχόλια για μένα από τρίτους, με ρωτούν «καλά έχεις κάνει αυτό;» και τις βλέπω να χαίρονται. Αυτό μ' αρέσει. Γιατί και εγώ θα ήθελα πάντα η μητέρα μου να εργάζεται. Δεν εργαζότανε, ενώ θα ήθελα να εργάζεται. Είναι ο ποιοτικός χρόνος που περνάς με τα παιδιά και είναι ότι δίνεις στα παιδιά μια ασφάλεια. Όταν εργάζεσαι είσαι και συ πιο δυνατή, βγαίνεις έξω στη δημόσια σφαίρα και πρέπει να αντιμετωπίσεις πράγματα, καταστάσεις. Και η καχυποψία που έχουνε για τις γυναίκες, η αμφισβήτηση ακόμα υπάρχει. Εγώ θεωρώ ότι η κοινωνία είναι πολύ ανδροκρατούμενη ακόμη στην Ελλάδα. Και για να μπορέσεις να πετύχεις αποκτάς κάποιες άμυνες σιγά-σιγά, ωριμάζεις και αυτό βοηθάει και τα παιδιά σου. Σε νοιώθουν πιο δυνατή, τους περνάς άλλα μηνύματα, βεβαίως, πιο ισχυρά. Εμένα η μητέρα μου ήθελε να σπουδάσουμε, να δουλεύουμε, να είμαστε ανεξάρτητες, ίσως από δικό της έλλειμμα νομίζω. Χάνουμε πράγματα,

σίγουρα χάνουμε πράγματα. Δεν μπορεί να τα έχεις όλα. Αλλά εντάξει, αυτά είναι επιλογές, τι σ' αρέσει να κάνεις για να 'σαι και γεμάτος.

Εσείς φαίνεστε ιδιαίτερα γεμάτη απ' αυτό που κάνετε.

Ναι, μου αρέσει η δουλειά μου, τώρα που θα δουλεύουμε μέχρι τα 67, δεν στενοχωρήθηκα καθόλου γιατί σε 5-6 χρόνια θα έβγαινα σε σύνταξη κι αυτό δεν μου άρεσε. Δεν μπορώ να δω τον εαυτό μου να κάθεται. Μου αρέσει και το σπίτι, το απολαμβάνω, και τις δουλειές του νοικοκυριού τις κάνω μόνη μου, αλλά δεν θα μπορούσα να μην εργάζομαι. Μου αρέσει επίσης που έχω θέση ευθύνης και ως προϊσταμένη μπορώ και χαράσσω μια πολιτική και κατευθύνω κάπως τα πράγματα. Κακά τα ψέματα, όταν είσαι προϊστάμενος έχεις αυτή τη δυνατότητα. Και στο σχολείο ο διευθυντής έχει τη δυνατότητα να ενθαρρύνει κάποιες δράσεις. Την λατρεύω τη δουλειά μου.

Θα σκεφτόσασταν να γυρίσετε στο Ναύπλιο;

Όχι, όχι. Νομίζω ότι αυτά που ήταν να πάρω από το Ναύπλιο τα πήρα και ό, τι είναι στην καρδιά σου και στο μυαλό σου δεν φεύγει ποτέ από κει. Δηλαδή αν τύχαιναν τα πράγματα έτσι και δεν ξανάβλεπα το Ναύπλιο, δεν νομίζω ότι θα μου έλειπε με αυτή την έννοια. Γιατί έχω πάρει πάρα πολλά, και όταν κάτι το κουβαλάς μέσα σου, δεν σου λείπει.

Σας ευχαριστώ πολύ!

Εκτίμηση-Αξιολόγηση

Κάθε συνέντευξη προϋποθέτει μια συνάντηση, κάθε συνάντηση μπορεί να αποδειχτεί και μια εμπειρία. Στην περίπτωση της συνέντευξης που κλήθηκα να πάρω από την κυρία Αννίτα Κορδατζή - Πρασσά, η εμπειρία ήταν πολύτιμη καθώς υπήρξε η αφορμή να γνωρίσω μια εγνωσμένου κύρους ερευνήτρια – συγγραφέα και να μυηθώ στα όσα κατά καιρούς την απασχόλησαν και συνεχίζουν να την απασχολούν.

Στόχος μου, μέσα από τις ερωτήσεις που της υπέβαλλα, ήταν οι απαντήσεις της να με βοηθήσουν να παρακολουθήσω την επαγγελματική διαδρομή της ερωτώμενης και, μέσω της ανάδειξης των πολλών και ποικίλων επιστημονικών ενδιαφερόντων της, να σκιαγραφήσω την προσωπικότητά της.

Η επικοινωνία μας ήταν άμεση, ανοιχτή και ελεύθερη, πετυχαίνοντας έτσι να αποκτήσω μια, κατά το δυνατόν, ακριβέστερη εικόνα σχετικά με τον τρόπο που η ίδια αντιλαμβάνεται τα κίνητρα και τις καταστάσεις που την οδήγησαν σε συγκεκριμένες επιλογές διαμορφώνοντας τις αντιλήψεις και τις επιστημονικές της θέσεις. (Breakwell 1990, Hitchcock and Hughes 1989, Altrichter et al 2001).

Κατά τον σχεδιασμό του ερωτηματολογίου – οδηγού της συνέντευξής μας, χρειάστηκε να μελετήσω –πέραν των κρίσιμων βιογραφικών στοιχείων της ερωτώμενης – και ικανό αριθμό έργων της, βιβλίων και άρθρων. Στη συνέχεια, καθόρισα τα θεματικά πεδία της συνέντευξής μας και κατέγραψα τις ερωτήσεις που επιθυμούσα να υποβάλλω, με γνώμονα την ανάδειξη των πολλαπλών εκδοχών του επιστημονικού και εκπαιδευτικού έργου της, χωρίς να παραλείψω, ωστόσο, και τις βιωματικές αναφορές. Βέβαια σε κάθε συνάντηση και παρά την όποια προετοιμασία, ο αυθορμητισμός είναι πάντα ένας αστάθμητος παράγοντας που μπορεί να οδηγήσει σε ενδιαφέρουσες επισημάνσεις και ανταλλαγές. Από αυτήν την άποψη, θα μπορούσα να μιλήσω για μια ημι-δομημένη συνέντευξη, στον βαθμό που, πλάι στις στοχευμένες ερωτήσεις, υπήρχε πάντα ανοιχτό ένα πεδίο όπου θα μπορούσαν να συζητηθούν ελεύθερα ζητήματα που δεν είχα προβλέψει αλλά που οι απαντήσεις ή οι αναφορές της ερωτώμενης θα έθεταν, ρητά ή υπαινικτικά. (Hitchcock and Hughes 1989).

Στην πρώτη τηλεφωνική επικοινωνία με την κα Αννίτα Κορδατζή- Πρασσά, διευκρινίστηκε ο σκοπός της συνέντευξης και ο τρόπος καταγραφής της (εγγραφή σε ψηφιακό μαγνητόφωνο). Επίσης, καθορίστηκε ως τόπος διεξαγωγής της συνέντευξης το γραφείο της στα ΓΑΚ Βόλου. Ζητούμενο, στην πρώτη μας συνάντηση, ήταν η δημιουργία ενός κλίματος εμπιστοσύνης και άνεσης μεταξύ μας, που θα βοηθούσε και τις δυο μας να είμαστε αποτελεσματικότερες. Από την αρχή της συνάντησής μας φάνηκε να απαλλασσόμαστε, κατά διαπίστωση και των δυο μας, γρήγορα από την (αναμενόμενη σε τέτοιες περιπτώσεις) αμηχανία. Προσπάθησα να είμαι ανοιχτή και ενθαρρυντική ώστε να εκθέσει με ειλικρίνεια και ακρίβεια τις απόψεις, τις εμπειρίες και τα ενδιαφέροντά της και να μην εγκλωβιστεί σε διεκπεραιωτικές απαντήσεις (Κατερίνα Κεδράκα). Επεδίωξα διακριτικά μια συζήτηση γόνιμη που θα άφηνε στην ερωτώμενη το περιθώριο να «φωτίσει» όχι μόνο το

πολυδιάστατο έργο της αλλά και τον τρόπο που συνδέεται με το φυσικό και ιστορικό τοπίο της γενέτειράς της (αναμνήσεις, αύρα του παρελθόντος της πόλης). Επιπλέον, την επιθυμία της να βρει τη συνέχειά της ως μέρος ενός νήματος που ξεκινάει να ξετυλίγεται από παλιά και να προσδιορίσει και τον εαυτό της ως μέρος αυτής της συνέχειας. Αυτό έχει να κάνει και με τη νοσταλγία της παιδικής ηλικίας και της νεότητάς της και με την απόκτηση ενός βλέμματος που δεν αντιλαμβάνεται την ιστορία ως μια στείρα παράθεση γεγονότων αλλά ως σύνολο ανθρώπινων καταστάσεων.

Στο τέλος της συνέντευξης συμφωνήσαμε, να της δοθεί αντίγραφο του απομαγνητοφωνημένου υλικού μετά την καταγραφή του, ώστε να προχωρήσει, εφόσον το επιθυμεί, στις απαραίτητες διορθώσεις/βελτιώσεις, δεδομένων και των διαφορών του προφορικού λόγου από τον λόγο που προορίζεται για ανάγνωση.

Η συνέντευξη με την κυρία Ανίτα Κορδατζή – Πρασά διήρκεσε τρεις ώρες σε φιλικό κλίμα. Υπήρξε μια εμπειρία άκρως ενδιαφέρουσα καθώς αποδείχτηκε μια ζωντανή διαδικασία που μου αποκάλυψε σταδιακά, όχι μόνο την παθιασμένη με το αντικείμενό της ερευνήτρια, αλλά κι έναν ιδιαίτερα εκφραστικό άνθρωπο με χειμαρρώδη λόγο και γοητευτική σκέψη.

Βιβλιογραφία

Altrichter, H., Posch, P. & Somekh, B. (2001) Οι εκπαιδευτικοί Ερευνούν το Έργο τους. Μια εισαγωγή στις Μεθόδους της Έρευνας Δράσης, Δεληγιάννη, Μ. (μτφρ), Αθήνα, εκδόσεις Μεταίχμιο.

Breakwell , G. (1990) Interviewing, London, Routledge /BPS.

Hitchcock, G. & Hughes, D. (1989) Research and the Teacher: a Qualitative Introduction to School- based Research, London,Routledge.

Κεδράκα, Κ. Καθηγήτρια –Σύμβουλος Εκπαίδευσης Ενηλίκων στο ΕΑΠ, ανακτήθηκε από το διαδίκτυο στις 08-01-2016 (<https://docs.google.com/document/d/1Ns81KOslEHm0PKruMXSqV-xe9gtye6Npp-x2KgROIBs/edit?hl=en>)

ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΛΗΨΗΣ ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗΣ.doc - Google Docs
<https://docs.google.com/document/d/...xe9gtye6Npp.../edit?hl=en>